

AZ SNI ÉS BTMN STÁTUSSZAL RENDELKEZŐ TANULÓK SZAKKÉPZÉSBE VALÓ TOVÁBBTANULÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Készítette:

Tajtiné Lesó Györgyi
pályaorientációs tanár, pályatanácsadó
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
pályatervezési csoport

„Esélyek és kihívások – SNI és BTMN tanulók a szakképzésben” konferencia
2023.04.21.

Tartalmi felépítés

- Problémafelvetés
- Modellek, keretek
- Pályaorientáció tartalmi elemei
- Tapasztalatok, megfigyelések a gyakorlatban
- Pedagógusok lehetséges helye és szerepe a pályaorientációs folyamatban
- Feladatok és célok
- Összefoglalás

Aktualitás

Társadalmi, gazdasági, kulturális és mobilitási változások.

Munkaerőpiaci és képzési lehetőségek folyamatos változása.

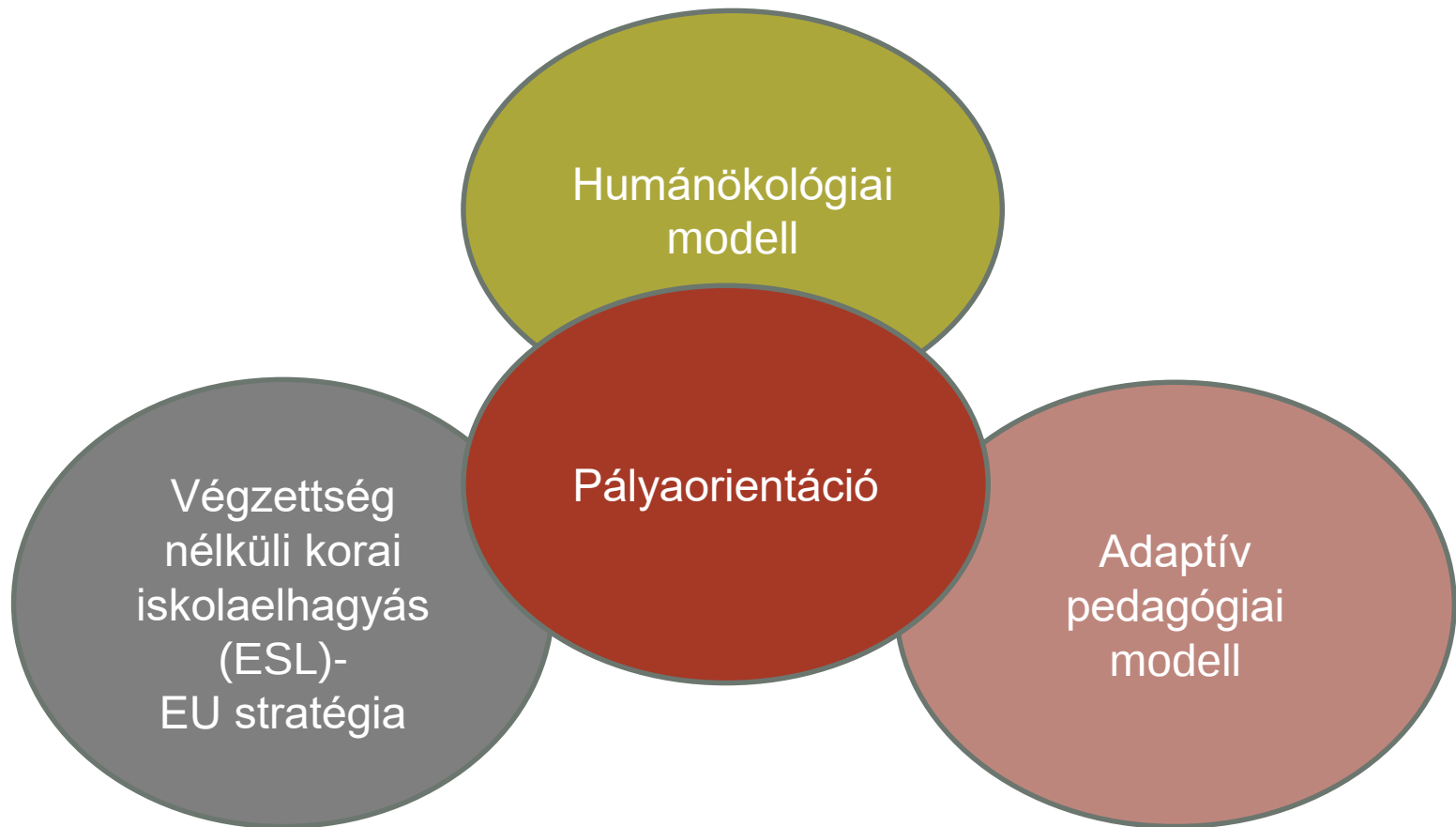

ESL prevenció: **pedagógiai folyamatként megjelenő iskolai pályaaorientációs tevékenység.**

Hogyan?

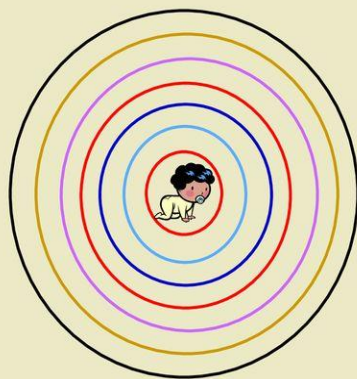
Modellek és módszerek

Humánökológiai modell (Welch) a pedagógiában

A humánökológiai rendszer szintjei (Welch)

1. A gyermek fizikai-biológiai állapota
2. A gyermek intrapszichés szintje
3. A gyermek interperszonális kapcsolatai
4. A gyermek helye a családban, közösségekben, stb.
5. A gyermek lakóhelyi környezete
6. A gyermek kultúrája, mint identitás
7. A gyermeket körülvevő ösztársadalmi közeg, állami intézmények, szolgáltatások, intézkedések

Forrás: Dávid és mtsai, 2008

- Rendszerszemlélet
 - Egyén-környezet kölcsönhatása
 - Kölcsönös kapcsolat a rendszeren belül
 - Szükségletkielégítés különböző módokon
- ↓
- A gyermek beleszületik egy családba, közösségbe, társadalmi helyzetbe,
 - szocializációs folyamatban adaptálódik a környezetéhez,
 - csak a környezetével együtt „értelmezhető”.

Konstruktív pedagógiai megközelítés

Végzettség nélküli korai iskolaelhagyás (Early School Leaving-ESL)

Lyche (2010) összetett rizikófaktorok:

- **egyéni-társadalmi faktorokat**
- **rendszer működéséből adódó faktorok**
- **iskolai faktorok fenntartói szempontból**

Hanák (2018) tanulási teljesítményt és megküzdési stratégiát befolyásoló tényezők:

- **egyéni készségek, képességek, adottságok**
- **életkornak megfelelő érettség**
- **egyéb pszichés faktorok**

Paksi, Széll, Magyar és Fehérvári (2020)

- **egyéni és családi tényezők**
- **iskolai tényezők**

Nahalka (2014)

- **deficit-modell**
- **szegregáció-modell**
- **látens diszkrimináció-modell**

Pályaorientáció fogalma és megjelenése a Nemzeti Alaptantervben

Fogalom:

PÁLYAORIENTÁCIÓ „...egy olyan folyamat, amely a tanuló egyéni igényeinek figyelembevételével segíti a megfelelő pálya, szakma kiválasztását a lehető legszélesebb információnyújtás révén.”
(Szilágyi, 2000)

Tartalom:

NAT 2020

- 1-12. évfolyam,
- felkészítés a felnőtt lét szerepeire,
- feladata az életpályaépítéshez szükséges kompetenciák fejlesztése,
- egy lehetséges életpályaterv kidolgozása, mely segíthet célokat megfogalmazni és ezáltal a tanulási motivációt növelni,
- a tanuló önismeretének és pályaismeretének egyidejű, életkor és élethelyzet-specifikus fejlesztésére irányul.

Módszer:

ADAPTÍV PEDAGÓGIA: „meg kell tanulnunk sokkal jobban igazodni a gyerekek sajátosságaihoz, sajátos tudásukhoz, képességeikhez, kommunikációjukhoz” (Nahalka, 2016)

Pályaorientáció elemei

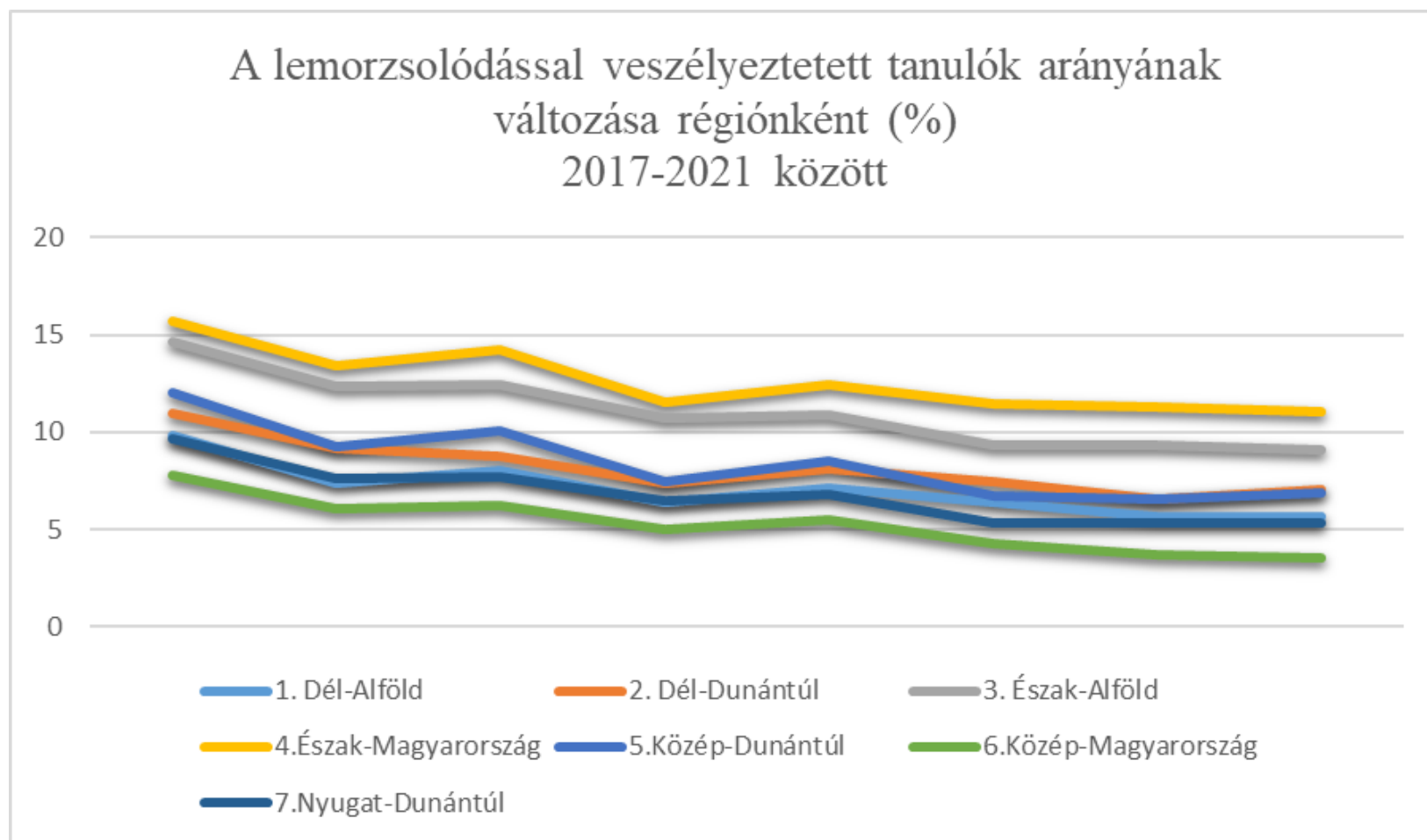
Önismeret

Érdeklődés, Képesség, Munkamód, Érték

Pályaismeret

Szakmaismeret, Munkaerőpiaci ismeretek

A lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók arányának változása régiónként

2020-21 II. félév lemorzsolódással veszélyeztetett
tanulók aránya Észak-Mo: 11,05%

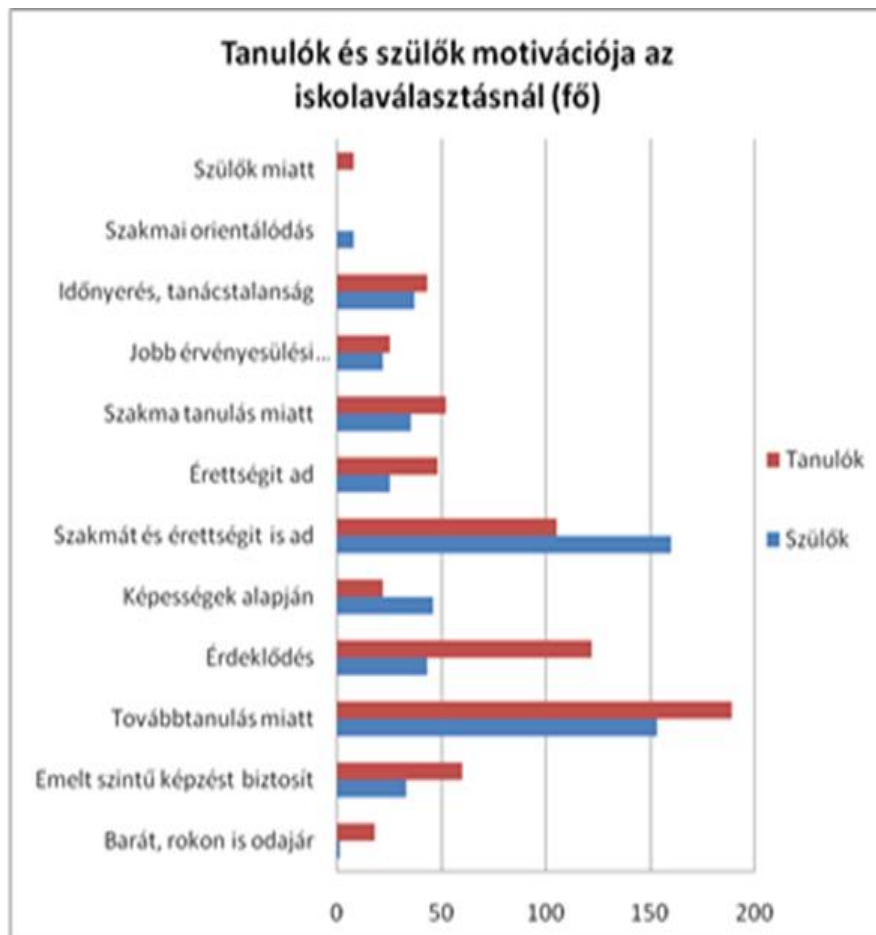
Forrás: Hanák (2022)

A lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya iskolatípusonként az Észak-Magyarország régióban (2020-21 tanév)

Iskolatípus	Tanulók száma	Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma	Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya
Általános iskola	43208	6393	14,80%
Gimnázium	18219	434	2,38%
Szakiskola	154	19	12,34%
Készségfejlesztő iskola	196	14	7,14%
Kifutó szakképző iskola	444	90	20,27%

Múltidézés...

középiskolaválasztási tervek és motivációk

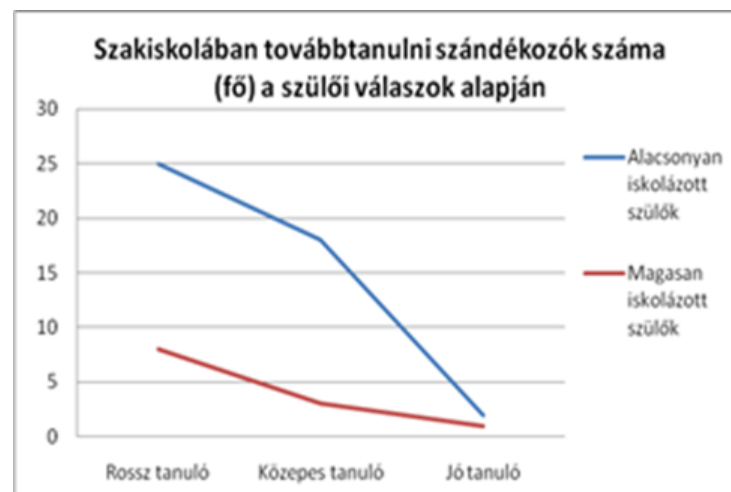
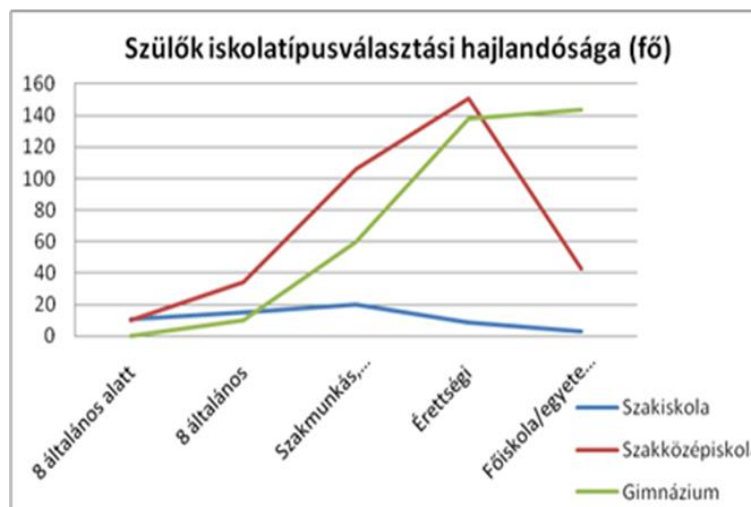
Továbbtanulási tervek vizsgálata
(2009-10)

Kutatás helyszíne: Egri kistérség

Tanulók: 979 fő

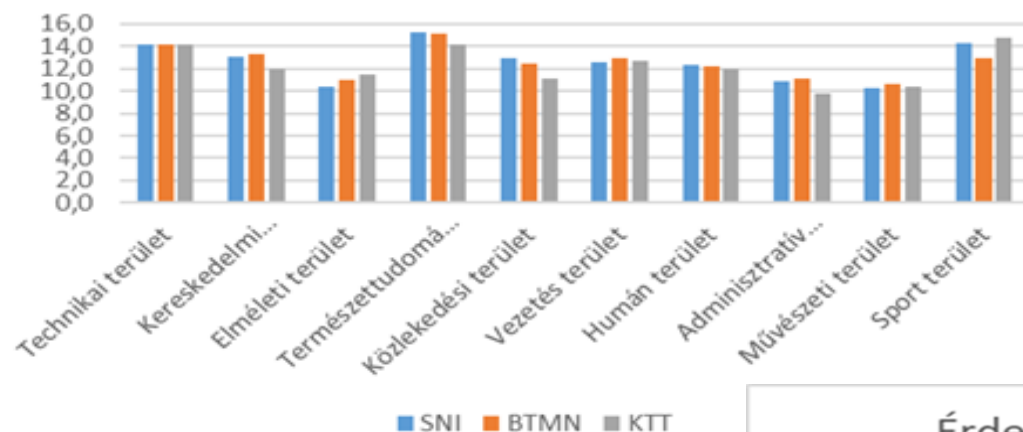
Szülők: 783 fő

„Szülők iskolai végzettsége” szerinti választások

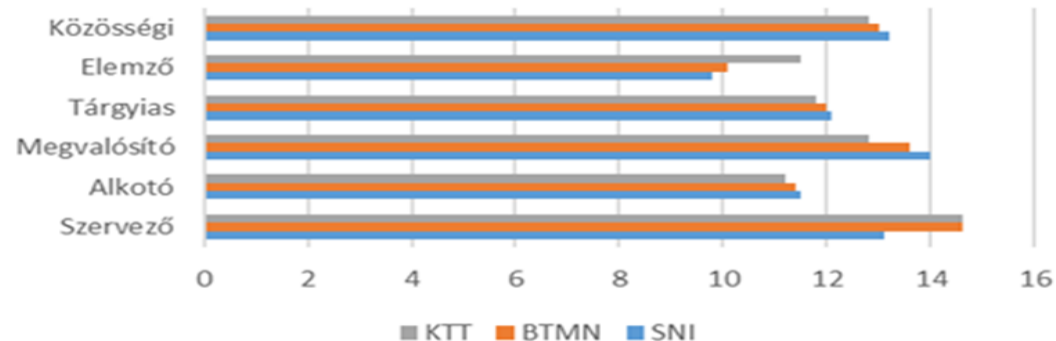
Érdeklődés vizsgálat (2020)

Érdeklődési területek átlaga a tanulók státusza szerint (N=87)

A vizsgálatba bevont különleges bánásmódot igénylő 8. évfolyamos diákok száma összesen 87 fő: SNI státusszal 18 fő, BTMN státusszal 43 fő, kiemelten tehetséges tanuló 26 fő.

Érdeklődési irányok átlaga a tanulók státusza szerint (N=87)

Pedagógusok által használt munkafarmák

A tanulók megismerésének
pedagógiai módszerei
a pályorientációs munkába is átemelhetők:

- **pedagógiai megfigyelés** (pl. visszajelzés a képességbeli erősségekre)
- **dokumentumelemzés** (pl. a diák által elvégzett feladatok módjára, vagyis a munkamódra is adható így visszajelzés)
- **interjútechnikák** (pl. az életút-tervezés, a jövőkép feltérképezésében segíthet)
- **beszélgetésvezetési technikák** (egyéni és csoportos foglalkozások során is használható)
- **öndefiníciós kérdőíves eljárások** (a kapott eredmények beszélgetési alapot adhatnak, beszélgetést indíthatnak) (Tóth, 2004).

Pályaismeret és önismeret kapcsolata

- Szakma - érdeklődés(tevékenység) összekapcsolása
- Szakma - képességek (erősségek) összekapcsolása
- Szakma - értékek (fontosság/elvárás) összekapcsolása
- Szakma - munkamód összekapcsolása

Pályaérettség, pályaválasztási érettség támogatása és az „SNI státusz”

- A pozitív énkép megerősítése, átfordítása a munka világára.
- A tanulási lehetőségek összeegyeztetése a pályalehetőségekkel.
- A pályalehetőségekről szerzett információk értelmezése, feldolgozása.
- A munka megtalálásához szükséges készségek megismerése.
- Tanulási célok, pályacélok. Jövőkép.
- A család és az egyén kapcsolata.
- A pályatervek fejlesztése.

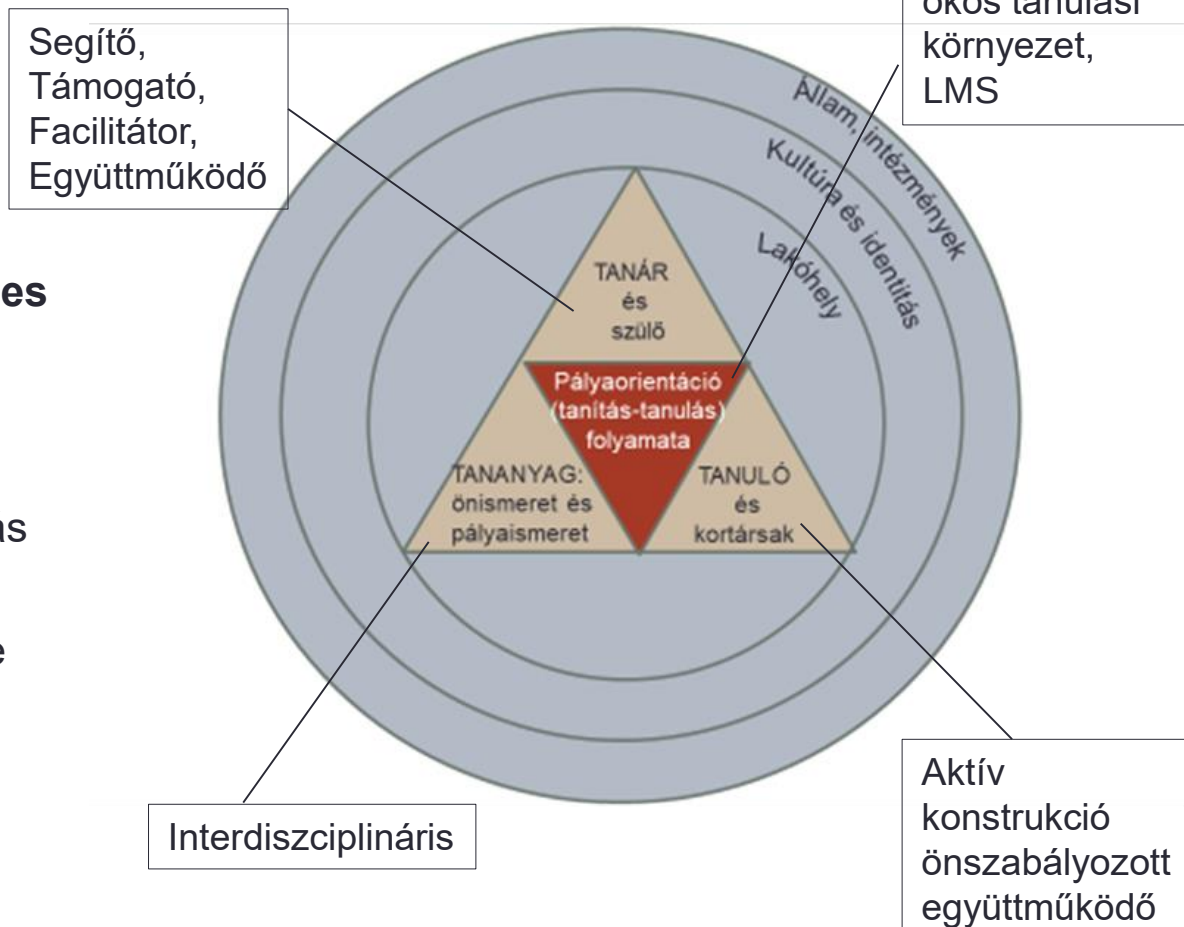
Komplex megközelítés szükségessége

- **A pályaorientáció és az adaptív pedagógiai módszerek összekapcsolása:**
Az iskolai pályaorientáció konstruktív pedagógiai folyamatba ágyazása a humánökológiai modell keretein belül.

- **Differenciált pályaorientációs módszertani eszköztár lehetséges fókuszpontjai:**

1. Aktivitás (szülő-gyermekek)
2. Előzetes tudásra építő
3. Információkeresés és feldolgozás
4. Realitásorientáció
5. Döntési kompetencia fejlesztése
6. Tervezési készség fejlesztése

Feladatok...és célok

- Tanulók önismeretének és pályaismeretének bővítése, összekapcsolásának segítése.
- Alapfokú és középfokú képzés közötti átmeneti nehézségek csökkentése.
- A középiskolai képzési kínálatban lévő **hiányterületek feltárása.**

Kényszerválasztások számának csökkentésével előtérbe kerülhet az érdeklődés alapú középiskola- és szakmaválasztás.

ESL csökkenése, (tanulási, munkavállalási) motiváció növekedése

Irodalomjegyzék

- Dávid Mária, Estefánné Varga Magdolna, Farkas Zsuzsanna, Hídvégi Márta és Lukács István (2008): *Hatékony tanulómegismerési technikák*. Oktatási programcsomag a pedagógusképzés számára. Bp., Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság.
- Donáth Péter (2007): Nagy László kényszerű számvetése 1922-ből. *Iskolakultúra*, 2007, június-július.
- Hanák, Zs. (2016): *A korai iskolaelhagyás problematikája, és a megelőzés lehetőségei a magyar közoktatásban* [Habilitációs értekezés]. Eszterházy Károly Egyetem, Eger
- Hanák, Zs. (2022): Problémák és javaslatok, azaz az iskolai lemorzsolódás helyzetének elemzése „Észak-Magyarország” régióban. MAB Régiós Kutatások Fókusztema 2020-2023.
- Kenderfi Miklós (2011): *Pályaorientáció*. Szent István Egyetem, Gödöllő.
- Kenderfi Miklós (2019): Szülői pályaválasztási attitűdök 2019, avagy a szülők véleménye felső tagozatos gyermekük pálya- és iskolaválasztásával kapcsolatban. Innokend Kft, Gödöllő.
- Lester N. Juliette (2000): Key Challenges and Developments in Career Information and Counselling. In: *Careers Guidance and Counselling – Theory and Practise for the 21th Century*. Lectures and Presentations of the Conference in Budapest 29 – 31 March 2000. Edited by Sallay. National Institute of Vocational Education. Budapest.
- Lyche, C. (2010): *Taking on the Completion Challenge: A Literature Review on Policies to Prevent Dropout and Early School Leaving*. *IOECD Education Working Papers*, No. 53/. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/5km4m2t59cmr-en
- Major Lenke (2016): Az interaktív tábla alkalmazásának pedagógiai és didaktikai alapjai. Előadás. Gunaras.
- Szilágyi Klára és Völgyesy Pál (1979): A pályaválasztási döntéselőkészítés pszichológiai és pedagógiai lehetőségei. Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont, Budapest.
- Suhajda Csilla Judit (2017): A pályaorientációs tevékenység változása és megvalósulása a köznevelésben a rendszerváltástól napjainkig különös tekintettel az információs folyamatokra. Doktori (PhD) értekezés Pécs.
- Szilágyi Klára (2007): *Munka-pályatanácsadás mint professzió*. Kollégium Kft., Budapest.
- Paksi Borbála, Széll Krisztián, Magyar Éva és Fehérvári Anikó (2020): A lemorzsolódás egyéni és kontextuális tényezői. *Iskolakultúra*, 30(8), 62-81.
- Völgyesy Pál (2012): A pályaismeret jelentősége a pályaorientáció folyamatában. In: Szilágyi Klára (szerk): A pályaorientáció szerepe a társadalmi integrációban. ELTE TáTK, Budapest. 18–27.

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!